

1. Ο ΕΡΩΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΟΡΦΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΛΟΓΟ

Μέσο: . . . . . Η ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ

Ημ. Έκδοσης: . . . 17/07/2021 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 17/07/2021

Σελίδα: 31

Ο έρωσ για τη μορφή και τον λόγο

► Του ΚΩΣΤΑ ΚΑΡΑΒΙΑΔΑ

Ο Δημήτριος Καπετανάκης (1912-1944) υπήρξε ένα φωτεινό μετέωρο της νεοελληνικής σκέψης. Το σύντομο πέρασμά του από την πνευματική ζωή της Αθήνας (1936-1939) και του Λονδίνου (1939-1944) εξέπεμψε τη σπάνια λάμψη που αναδίδουν οι διάττοντες αστέρες. Κι όμως, ο αισθαντικός φιλόσοφος-ποιητής με τη ρομαντική ιδιοσυγκρασία, το «μεγάλο "Ίσως" των ελληνικών και των αγγλικών γραμμάτων» (Θεοτοκάς), που αν και διασταυρώθηκε με τη γενιά του '30, βάδισε δρόμους μοναχικούς και έκκεντρους, έμεινε για χρόνια παραγνωρισμένος, εκδοτικά δυσεύρετος και σχεδόν άγνωστος στο ευρύ κοινό.

Ο Καπετανάκης εμφανίστηκε στα γράμματα με ερωτικά-υπαρξιακά ποιήματα, αλλά το μεγαλύτερο και σημαντικότερο μέρος του έργου του αποτελούν τα μνημειώδη αισθητικά του δοκίμια, γνωστά στο παλαιότερο αναγνωστικό κοινό από την έκδοση του Γαλαξία (*Μυθολογία του Ωραίου και Ερωσ και Χρόνος*, 1962). Με στέρεη ευρωπαϊκή και κλασική παιδεία, με οικουμενική ματιά και ταυτόχρονα εμποτισμένος με τις αναζητήσεις της ελληνικότητας, συνδέθηκε με τους ιδεαλιστές φιλοσόφους του Μεσοπολέμου (Κανελλόπουλο, Τσάτσο, Θεοδωρακόπουλο), από τους οποίους ωστόσο διαφοροποιείται αισθητά, αλλά και με τον κύκλο του Κατόμπαλη, του Σεφέρη και των *Νέων*

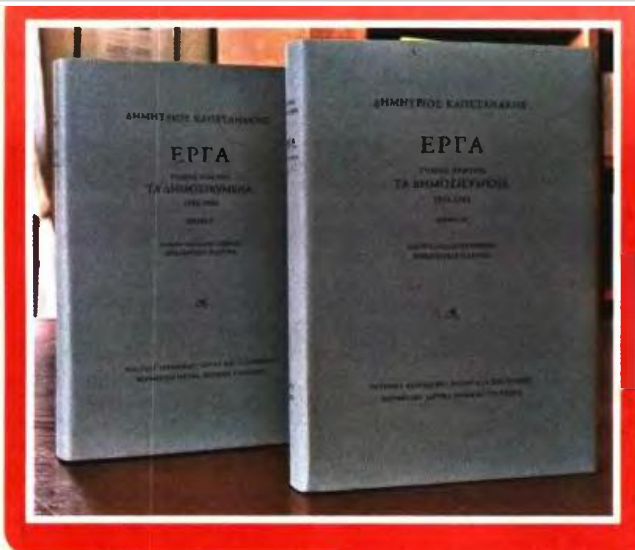
ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ΣΕΛΙΔΑ

1. Ο ΕΡΩΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΟΡΦΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΛΟΓΟ

Μέσο: . . . . . Η ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ

Ημ. Έκδοσης: . . . 17/07/2021 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 17/07/2021

Σελίδα: 32

ΣΥΝΧΕΙΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΣΕΛΙΔΑ

Γραμμάτων. Υπήρξε μαθητής του Συκουτρή και του Κανελλόπουλου αλλά και του Γιάσπερς και του Φάρνερ (οπαδού του Γκεόργκε) στη Χαϊδελβέργη.

Η πρόσφατη έκδοση του πρώτου τόμου των απάντων του (Βιβλίο Α' και Β') από το **ΜΙΕΤ** και την Εταιρεία Κοινωνικού Έργου και Πολιτισμού περιλαμβάνει τα δημοσιευμένα στα ελληνικά και τα αγγλικά έργα του (δοκίμια, άρθρα, βιβλιοκρισίες, τεχνοκριτικά σημειώματα, ποιήματα, μεταφράσεις, θέατρο) και αναμένεται να συνεχιστεί με τα αδημοσίευτα κατάλοιπα. Η έγκριτη φιλολογική αποκατάσταση του συνολικού έργου του Καπετανάκη αποκτά παράξενη επικαιρότητα στη στεγνή εποχή μας για τις ρηραγμένες ανθρωπιστικές σπουδές. Η «εφαρμοσμένη μεταφυσική» του και ο βιωματικός, σχεδόν δραματικός τρόπος γραφής του, «έξω από τον φράχτη» (δική του η μεταφορά) της ρηχής ακαδημαϊκότητας, μπορούν να διαβαστούν σήμερα και σαν ένα δηκτικό σχόλιο εναντίον της ξηρής γνώσης, του εργαλειακού ορθολογισμού και του μονοδιάστατου θετικισμού. Ο Καπετανάκης, δημόσιος διανοούμενος με δραματικό αίσθημα, μετέτρεψε σε ηθική πράξη το «μάθημα» του Αποστολάκη και του Συκουτρή: η φιλολογία και η φιλοσοφία οφείλουν να συνδέονται με τη ζωή και την αλήθεια, ακολουθώντας την ποιητική ευφορία του στοχασμού και κατατείνοντας σε μια αισθητική και ηθική θέαση του κόσμου.

Η λογοτεχνία και η φιλοσοφία για τον Καπετανάκη δεν είναι απλώς συγγενικά πεδία, αλλά συμπληρωματικά. Ο φιλοσοφικός στοχασμός του θεμελιώνεται στη μεγάλη λογοτεχνία. Εκκινώντας από το ερωτικό-φι-

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΗΣ

**ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΕΝΑ
(1933-1944)
Βιβλίο Α'+Β'**

Εισαγωγή-Φιλολογική επιμέλεια:
Ειμμανουέλα Κάντζα

ΕΚΕΓΥΜΙΕΤ, 2020, Σελ. 472+390

λοσοφικό κλίμα του Φαΐδρον και του Συμποσίου, ο Καπετανάκης όταν διαβάζει Προυστ, Σέξπιρ, Γκέτε, Ντοστογιέφσκι, Ρεμπό, Χέλντερλιν και τους άλλους κλασικούς και κολασμένους ποιητές «που υποφέρουν τον δικό μας πόνο», αναμετρείται παράλληλα με τον Πλάτωνα, τον Κίρκεγκορ, τον Νίτσε, τον Γιάσπερς και τον φιλοσοφικό στοχασμό της απελπισίας. Τα δοκιμιακά γραπτά του, παλλόμενα και σχεδόν παράφορα, είναι αποτέλεσμα της καλλιέργειας των διεγερμένων αισθήσεων. Πρωτότυπη και αυθεντική η κριτική σκέψη του, επισφαλής και ριψοκίνδυνη, δεν υπακούει σε προκαθορισμένα σχήματα, αλλά αναζητά λυτρωτική διέξοδο στον προσωπικό στοχασμό.

Ο Καπετανάκης έχει συνείδηση ότι καμία φιλοσοφική μελέτη δεν μπορεί να δώσει λύση στα προβλήματα που μελετά: την ψυχική μοναξιά, την εμπειρία του χρόνου στον ερωτευμένο, το ζήτημα της βιωμένης ομορφιάς. Τα θέματα αυτά «η ξερή σκέψη δεν μπορεί να τα συλλάβει. Τα ζει κανείς με το αίμα του σαν την πιο αμεταβίβαστη και προσωπική μοίρα, που το νόημά της βρίσκεται κρυμμένο σε σκοτάδια αφεδιάλυτα για την ανθρώπινη σκέψη». Ο ίδιος προσδιορίζει την εργασία του ως το «μεταφυσικό κήρυγμα ενός ρυθμού ζωής», όπως θα γράψει στο δοκίμιό του για τον Ρεμπό, σχολιάζοντας διακριτικά τη διαφωνία του με την κριτική του νεοκαντιανού Τσάτσου στη *Μυθολογία του Ωραίου*.

Ο βίος του Καπετανάκη και η πολιτισμική κινητικότητα που αναπτύσσει, προσδιορισμένη από την ιστορική συγκυρία, παρουσιάζουν εξαιρετικό ενδιαφέρον. Ο συγγραφέας βρέθηκε για σπουδές στη Χαϊδελβέργη (1934-1936) την περίοδο της ανόδου του ναζισμού, ενώ με την έναρξη του Β' Παγκόσμιου Πολέμου και μέχρι τον θάνατό του έζησε στο Κέιμπριτζ και το Λονδίνο (1939-1944), υπότροφος του Βρετανικού Συμβουλίου. Ο πόλεμος όξυνε την ευαισθησία του όπως και πολλών ακόμη διανοουμένων. Όμως, από τη σκοπιά των πολιτισμικών διαμεσολαβήσεων, η περίπτωση του είναι ίσως η πιο χαρακτηριστική που σημειώνει τη μετάβαση της νεοελληνικής διάνοησης από τη γαλλική και τη γερμανική επιρροή στη βρετανική. Στο Λονδίνο ο Καπετανάκης θα εργαστεί στο γραφείο Τύπου της ελληνικής πρεσβείας και θα αναπτύξει σημαντική παρουσία στη βρετανική πνευματική ζωή. Φίλος του εκδότη Τζον Λέμαν και συνεργάτης των περιοδικών του (*New Writing and Daylight* κ.ά.), θα βρεθεί στον κύκλο του Bloomsbury, διαδραματίζοντας κρίσιμο ρόλο στη γνωριμία του βρετανικού κοινού με την ελληνική λογοτεχνία.

Αυτή η σπάνια πνευματική φυσιογνωμία των ελληνικών γραμμάτων επανέρχεται στο προσκήνιο χάρη στην υποδειγματική φιλολογική επιμέλεια της Ειμμανουέλας Κάντζα. Η εκτενής εισαγωγή της, ισορροπώντας ανάμεσα στον πληροφοριακό και τον δοκιμιακό λόγο, διατηρεί κάτι από τη γεύση των αρχαίων και της επίμοχθης έρευνας στην οποία βυθίστηκε με πάθος και μεράκι.

Στη δύσκολη νέα εποχή στην οποία εισέρχεται το **ΜΙΕΤ**, το δίτομο αυτό έργο πρέπει να αποτελέσει πυξίδα προσανατολισμού για τη νέα, αναμενόμενη διοίκηση.